

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Наташа Янова

относно конкурс за заемане на академичната длъжност **професор** по **полифония** в направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, обявен в Държавен вестник, бр. 78 от 21.09.2018 г. за нуждите на катедра *Теория на музиката* към НМА „Проф. Панчо Владигеров“

Кандидат: доц. д-р Весела Бояджиева

Единственият кандидат, подал документи за участие в обявения конкурс, е доц. д-р Весела Бояджиева, преподавател по полифония в НМА. Завършила е магистърска степен по музикознание, специалност полифония. Защищава докторат през 2003 г., доцент е от 2013 г. Разработила е специализиран докторантски курс „Многогласие в православие“ с практическа насоченост за усвояване на основните полифонични техники в православните песнопения. Весела Бояджиева е главен редактор на триезичното реферирано и индексирано от EBSCOhost списание „Интегрална музикална теория“ <http://integral-music-theory.com/>.

Представеният комплект документи и материали е в съответствие с публикуваната обява за конкурса, със *Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника на НМА за прилагане на ЗРАСРБ*. Кандидатът отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ в Област 8: Изкуства (от ППЗРАСРБ).

В днешната ситуация на тясно специализирана, разработваща отделни аспекти и поставяща тесни изследователски граници музикална наука традициите на латинското, византийското или руското литургично пеене имат статута на различни обекти за проучване и диференцират

различни области в музикалната медиевистика. Наблюденията и изводите в тези обособени области изглеждат вътрешно затворени, доколкото само плахо и много рядко някой посмява да се изкаже относно запазената територия на „чуждата“ област. Що се отнася до академичното преподаване на дисциплината „полифония“, то е изградено исторически върху проучването на западноевропейската литургична практика от ранния органум по пътя към раждането и развитието на композиторската музика – *musica composita*.

У нас Весела Бояджиева е авторът, който чрез изследванията си дава успешен тласък за привличане в научния и образователен обхват на темата „руско многогласие“ – многогласието, което автохтонно е култивирано в руската православноцърковна музикална практика. Представеният хабилитационен труд е опит да се разчете „древноруската православна партитура“ през употребяваното в руското богословие понятие за обратна перспектива и същевременно да се изведат нишки на сравнение с представи, понятия, техники на западната контрапунктична практика.

Намирам за методологическо предимство на труда, че позицията на автора по отношение на изследователския обект е позиция „отвътре“, различна от външния подход спрямо отдавна разделени един от друг обекти, някога неотчленимо свързани в целостта на теологичния материк. В това отношение Бояджиева следва научното виждане на руски учени, като Мартинов, Ланкин, Пожидаева, Мусохранов, които не изолират в изследванията си описаните от духовни лица и религиозни философи положения на руското богословие.

Стъпвайки върху изведени в руската богословска и научна литература понятия, Весела Бояджиева разглежда проблемно многогласното провеждане на песнопенията, като внимателно предлага термини, чрез които сама себе си е определяла изследваната православна

певческа практика. Пътят на западната полифонична партитура заедно с нейната теория непрекъснато е в обсега на рефлексия в изложението: това е и специално поставена задача – извънредно трудна поради хипотетичния характер на много от предлаганите изводи и в руската, и в западната научна литература. За Бояджиева обаче е бил важен не един метапоглед към проблематиката за многогласието изобщо, а аспектът на специализирано обяснение на руската православна партитура като *„явление, произлизащо и разбираемо единствено в контекста на православно схващане за църковен живот“* (с. 9). Характерът на устна практика се запазва в този вид пеене, дори и ако то се записва в „партитура“ – това е един от основните изводи на Бояджиева, която вижда тук важна разлика спрямо западното многогласие. И още – че гласовете остават хоризонтално самостоятелни в една логика, различна от *„западната логика за комплементарност“* (с. 110).

Същински технологичният проблем – начинът на съчетаване на гласовете, е представен чрез три хипотези: относно възникването на църковното многогласно пеене (с. 87), относно групирането на гласовете по хоризонтал (с. 89) и относно резултантния („случаен“) вертикал (с. 92). Темата, към която се е обърнала Весела Бояджиева, е актуално разработвана в руското музикознание и незасягана от интереса на западната музикална наука. Толкова повече разработката ѝ е приносна и особено полезна за нас.

Някои съображения и забележки. 1. Некоректно е привлечено понятието word painting, за което се казва: *„В православен контекст песнопенията нямат за цел да „рисуват“ религиозни сюжети, с което коренно се дистанцират от формираното на Запад понятие word painting“*. Word painting (англ.) и Tonmalerei (нем.) са късни – и затова не са на латински – названия на музикалната изобразителност, която тръгва не от религиозната, а именно от светската музика, от мадригала, откъдето идва и общото понятие „мадригализъм“ и откъдето ще се обособи т.нар. барокова музикална реторика.

2. Съществуването на руското православно многогласно пеене в целостта на богословския възглед за света и човека не оправдава непосредственото отъждествяване

на полифонични похвати и божествени смисли. Прякото начертаване на паралели между конкретна музикална техника и мистично-догматични идеи опростява цялата сложност на проблема: тук е твърде целесъобразно да се вземе под внимание разграничението на западната и източноправославната музика като „музика-култура“ и „музика-култ“, аргументирано от Елена Тончева¹ върху примера на византийската православна музикална традиция. Изследванията на този световно признат наш музикален медиевист, лауреат на Хердцова награда би следвало да бъдат привлечени от Весела Бояджиева в бъдещи нейни проучвания в тази област. Така би се избегнал и парадоксът за балканското многогласие да не се цитират трудовете на Тончева, а вместо това да се дава думата на Евдокимова, Конотоп или Коренков, които нямат собствено проведени тесни медиевистични проучвания относно балканския регион (вж. с. 72). Името на Светлана Куюмджиева, изтъкнатия изследовател на православната музика, също не е цитирано в този труд на български автор.

Трудът на Весела Бояджиева е посветен на тема, която не е разработена от западната медиевистика, отскоро се разработва задълбочено в руската музикална наука и много от публикуваните тези и изводи подлежат на доказване. Обобщаването на достигнатото досега, рефлексията върху изказани предположения и най-вече опитът върху възможността за технологично представяне на явлението са важни като научен резултат.

Въз основа на положителната оценка за хабилитационния ѝ труд и цялостната ѝ научна дейност, включително научната ѝ ангажираност като главен редактор на реферирано издание, препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да предложат на Факултетния съвет на ТКДФ към НМА доц. д-р Весела Бояджиева да заеме академичната длъжност „професор“.

---

¹Тончева, Елена. Ars nova и Йоан Кукузел в балканската източноправославна музика през XIV век. – В: Религия и изкуство в културната традиция на Европа. София, 1999, 123 – 135.